Prof. Dr. Niyazi Beki

RİSALE-İ NUR'UN TEFSİRDEKİ YERİ

Bir eserin, genel olarak ilmî ve özel olarak da İslâmî literatürdeki yerini tesbit etmek iki şekilde olur. Birincisi: Eserin muhtevasına bakmak. İkincisi: Müellifin kendi ifadesine başvurmak. Buna göre, Risale-i Nûr külliyatının İslâm literatüründeki gerçek yerini de, bu iki yoldan ortaya koymak gerekir:

1. Risale-i Nur'un Muhtevası

Risale-i Nur, muhteva itibariyle bir Kur'an tefsiri olarak mütalaa edilebilir**.** Çünkü, Îşârâtü'l-İ'câz adlı eserde Fatiha sûresi ile Bakara sûresinin 33. âyetine kadar geçen âyetlerin tefsiri yapılmıştır. Bu çalışmamızın ilgili yerlerinde görülmekte olduğu gibi, adı geçen eser, sûreler arasındaki münasebetler dışında, klasik tefsirlerdeki bütün metotların kullanıldığı, "Dirayet Tefsirler"i içerisinde yer alan bir nevi **"ilmî ve edebî tefsir**"dir. Risâle-i Nur'un Sözler, Mektûbat, Lem'alar ve Şualar gibi temel kaynakları da, bir çeşit "konulu tefsir" olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu eserlerde, herhangi bir konunun belli bir âyetin başlığı altında işlenmesi, genellikle konu bütünlüğüne riâyet edilmesi, lafzen olmasa da manen konunun birçok âyetin açıklaması olarak ortaya konulması, **"konulu tefsir"**in yeni bir yaklaşımı olarak değerlendirilebilir. Aslında yeni bir tefsir biçimi olarak ortaya çıkan "konulu tefsir"in, *"konu ile ilgili âyetlerin nüzul sırasına göre dizilip, değerlendirilmesi."* [1] şeklindeki şartlandırılma keyfiyeti, belli bir görüşü yansıtmakta olup, bu işin başka şekillerde olamayacağını göstermez. Daha önceki âlimlerin *"nâsih-mensûh, aksâmü'l-Kur'an, emsâlü'l-Kur'an"* gibi belli bir konuyu ele alan eserlerinin, bir çeşit **"konulu tefsir"** olduğu ortadadır.

[1] *bk. Muhammed Mahmud el-Hicâzî, el-Vahdetü'l-Mevduiyyetü fi'l-Kur'âni'l-Kerîm, Kahire, 1970, 402-403.*

Muasır âlimlerden bazılarının, "konulu tefsir"i, yukarıdaki tanım çerçevesinde görmeleriyle beraber; belli bir sûrenin ihtiva ettiği hususların işlenmesini de "konulu tefsir" kısmında mütalaa etmeleri[2] bu tefsir türünün farklı şekillerde işlenebileciğini gösteriyor. Aslında bir bütünlük içerisinde işlenen, **"Kurân'da Kıyamet Sahneleri", "Kur'an'da Ulûhiyet", "Kur'an'da Tevhid", "Kur'an'ın İ'câzı", "Kur'an'da İlim"** gibi konuların **"Konulu Tefsir"** yönünde değerlendirilmesinin de ilmî bir sakınca taşımaması gerekir.[3] Bunun gibi, Risale-i Nur'da belli âyetlerin başlığı altında bağımsız olarak işlenen ve aynı zamanda konu ile ilgili metinleri verilmemiş birçok âyetin izahı çerçevesinde değerlendirilen ve Kur'an'ın temel hedefi olarak bilinen, insanların dünya ve ahiret saadetini temin eden "hidâyet mesajı"nı mefhum olarak ders vermeyi amaçlayan **"Haşir", "Tevhid", "Nübüvvet", "Kur'an'ın i'câzı"** gibi konuların işleniş tarzını bir "konulu tefsir" tarzında değerlendirmek mümkündür.

Mesela: Dokuzuncu Söz *"Namaz vakitlerinin hikmeti"* konusu çerçevesinde değerlendirilmiştir.

"Haydi siz, akşama ulaştığınızda (akşam ve yatsı vaktinde), sabaha kavuştuğunuzda, gündüzün sonunda ve öğle vaktine eriştiğinizde Allah'ı tesbih edin (namaz kılın), ki göklerde ve yerde hamd ona mahsustur."[4] mealindeki;

فسبحان الله حين تمسون وحين تسبحون وله الحمد في السموات والارض وعشيا وحين تظهرون âyet başlık olarak kullanılmıştır. Bu sözün fihristinde, adı geçen âyetle beraber **"Beş vakit namaz hakkındaki âyâtın gayet mühim bir sırrını 'Beş Nükte' ile tefsir..."** şeklindeki ifadeyle konu ile ilgili diğer âyetlerin de açıklamasının yapıldığı belirtilmiştir.[5] Adı geçen "Dokuzuncu Söz" ile beraber 4. Söz, 11. Söz ve

---

[2] *bk. Abdussettar Fethullah Said, el-Medhal ila Tefsîri'l-Mevdûî, y.y. 1986, 24-25.*
[3] *Krş. Abdussettar, 26-27.*
[4] *er-Rûm, 30/17-18.*
[5] *bk. Bediüzzaman Sid Nursi, Sözler-Envar neşriyat-İstanbul,1994, 830.*

21. Söz (birinci makamı) 'ün ortak konusu namazdır. Bunu **"Kur'an'da namaz"** adıyla değerlendirmek mümkündür.

Mesela: 19. Söz ile 19. Mektup "Hz. Muhammed (a.s)'in nübüvveti" konusuna tahsis edilmiştir. 19. Mektupta ağırlıklı olarak hadislerin işlenmesi, konulu tefsir anlayışına ters değildir. Bununla beraber, 19. sözün konusu, fihristte, "Yasin sûresinin **(Hikmet dolu Kur'an'a yemin olsun ki, sen gönderilmiş peygamberlerdensin)** âyetinin mealindeki yüzer âyâtın en mühim hakikati olan Risalet-i Ahmediye (a.s)'yi ondört reşha namıyla, ondört kat'î ve muhkem burhanlarla tefsir ve isbat ediyor." şeklinde ifade edilmiştir.[66]

Yine Onuncu Söz "Haşir Risalesi" adını taşımaktadır ki, tamamıyla haşir konusunu işlemiştir. Ayrıca 15. sözün zeyli ile 29. söz'de de haşir konusu işlenmiştir. Bu üç risaleyi de **"Kur'an'da Haşir"** başlığında toplamak mümkündür. Nitekim 29. Sözün fihristinde şöyle denilmiştir:

"... De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir."[7]

"Kıyametin kopması ise, göz açıp kapama gibi veya daha az bir zamandan ibarettir."[8]

(İnsanlar!) Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz, ancak tek bir kişinin yaratılması ve diriltilmesi gibidir."[9]

âyetlerinin mealindeki yüzer âyâtın haşir ve beka-i ruh ve melaikeye dair üç mühim hakikatini tefsir eder.[10]

---

[6] *bk. Sözler, 835-36.*
[7] *el-İsrâ, 17/85.*
[8] *en-Nahl, 16/77.*
[9] Lokman, 31,28.
[10] *Sözler, 840. Adı geçen yerde "ve'l-mu'minûne yu'minûne billahi ve melâiketihî" şeklindeki bir ifadeye yer verilmiş, ancak Kur'an'da bu metinle herhangi bir âyet bulunamamıştır. Başka bir âyetten iktibas edilmiş olma ihtimali var, ancak bunun "âyet" olarak ifade edilmiş olması buna imkan vermemektedir. Geriye bir tek ihtimal kalıyor ki, o da "Âmene'r-resûlu" âyetinden alınmış fakat, "yu'minûn" kelimesi, "Küllün âmene" yerine bir sehiv olarak yazılmış olduğunu düşünmekteyiz(N B.).*

Yirmi Beşinci Sözün bir diğer adı "Mucizat-ı Kur'aniye risalesi"dir.

"De ki: Andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insanlar, cinler bir araya gelseler, birbirine destek de olsalar, yine de onun benzerini yapamazlar."[1111]

mealindeki âyetin başlığında yapılan açıklamaların hepsi "Kur'an'ın i'cazı" olarak değerlendirilmiştir. Yirmibeşinci Sözün fihristi, adı geçen âyetle başlamış ve ona atıf yapılarak " âyetinin hakikatini te'yid eden yüzer âyâtın en mühim bir hakikati olan i'caz-ı Kur'anîyi tefsir eder." ifadesine yer verilmiştir.[12]

Yine 26. Söz, "Kader" konusuna ayrılmıştır. Başlık olarak da **"Her şeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz."[13]**

"...Biz her şeyi apaçık bir kitapta sayıp yazmışızdır."[14] mealindeki âyetler yazılmıştır.[15]

Bununla beraber, Risale-i Nur'un ifade tarzındaki orijinalliği gibi, konuları işlemede takip ettiği metot da yeni bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Nitekim bazı âlimler, Risale-i Nur'u, Kelâm ilminin konularını işlediği için onu, bir *"Yeni ilm-i Kelâm metodu"* olarak değerlendirmişlerdir.[16] Buna göre Risale-i Nur, ister "İlm-i Kelâm", ister bir "Tefsir" olarak değerlendirilsin, onun kendine has bir metodunun olduğunu kabul etmek gerekir.

Özetle denilebilir ki Risale-i Nur; iman esaslarını söz konusu yapmış âyetleri açıklayan, Kur'an'ın manevî konulu bir tefsiridir. Diğer bir ifadeyle **Risale-i Nur,**

---

[11] *el-İsrâ, 17/88.*
[12] Sözler, 838.
[13] El-Hicr, 15/21.
[14] Yasin , 36/12.
[15] Sözler, 488.
[16]*Muhsin Abdulhamid, **Bediüzzaman Said Nursi ve Risale-i Nur**, (trc. Abdulaziz Hatip), 80-83.*

(İşârâtü'l-İ'caz hariç) çoğunlukla Kur'an'ın lafzını tefsir etmeden, hidâyet mesajını mefhum olarak asrın idrakine sunan, nev'i şahsına münhasır Kur'an'ın manevî ve şuhûdî bir tefsiridir.[17] Evet, Risale-i Nur, Kur'an'ın lafzını değil, doğrudan doğruya mesajını aktarmakla manevî; Kur'an'ın hakikatlerini gözle görünür misallerle ortaya koymakla da şuhûdî bir tefsirdir. Müellifin aşağıdaki görüşleri de bunu doğrulamaktadır. Diğer taraftan Risale-i Nur'un dinî hizmetinin yanında "Edebî vechesi"ni de oldukça detaylı bir şekilde inceleyen Semir Receb Muhammed de Risale-i Nur'u şuhûdî bir tefsir olarak değerlendirmiştir.[18]

2. Risale-i Nur Hakkında Müellifin Görüşleri

Risale-i Nur'un, bir tefsir olduğu hususu, eserin müellifi Bediüzzaman tarafından ısrarla vurgulanmıştır. Bir müellifin, yazdığı bir eseri niçin ve nasıl yazdığını, eserinin kaynağı ve konusunun ne olduğunu herkesten daha iyi bilmesi kadar tabii bir şey olamaz. Şimdi müellifin bütün ısrarına rağmen, onun düşüncesinin aksine fikir beyan etmek, onun "tefsir olarak yazdım" dediği eserlerinin tefsirle ilgilerinin bulunmadığını savunmak, en azından ilmî nezaket anlayışına ters bir davranış olur. Hele akranları tarafından **"Bediüzzaman"** unvanına layık görülmüş bir allâmenin tefsir, kelâm, felsefe, fıkıh, hadis ilimlerini birbirinden ayıramayacak durumda olduğunu îma edecek sözler söylemek, ne yazdığını bilmemekle itham etmek, objektif ilim anlayışı ile bağdaştırılamaz. Evet, Risale-i Nur hem tefsir, hem de kelâm konularını işleyen bir eserdir. Bu iki hususun bir arada olması son derece normaldir. Bunun anlamı şudur: Risale-i Nur, çoğunlukla, iman esaslarını konu alan âyetleri açıklayan, diğer bir deyişle Kur'an'ın âyetlerini, ilm-i kelâm metodu

---

[17] *Nurun ilk Kapısı, (Os.), 2; Mesnevî-i Nuriye- Envar nşr-İstanbul, 1994, 68, 235; Lem'alar-Envar nşr-İstanbul, 1994, 104.*
[18] *bk. S. Receb, 151.*

ile işleyen bir tefsirdir. Demek ki, bir eserin, Kelâm ilminin konuları olan iman esaslarını işlemesi, onun bir tefsir kitabı olmasına engel değildir.

Şimdi Risale-i Nur'un, hem ilm-i Kelâm konularını işleyen bir eser, hem de bir tefsir olduğunu, birkaç madde halinde, bizzat eserin müellifi Bediüzzaman'dan dinleyelim.

2.1. Risale-i Nur Manevî Bir Tefsirdir

Arzu edilen tefsir, insanların dünya ve ahiret hayatlarında saadet yollarını gösteren tefsirdir. Müfessirler Kur'an'ın çeşitli yönlerini ele alarak tefsir yapmışlar, bunun neticesi olarak tefsirde çeşitli yönler meydana gelmiştir.[19] Tefsir çalışmaları ağırlıklı olarak kullanılan tefsir malzemesinin çeşidine göre zaman içerisinde âlimler tarafından rivayet, dirayet, ilmî, edebî, içtimaî ve konulu tefsir gibi adlarla anılmaya başlanmıştır.

Ayrıca Kur'an'ın lafzını filolojik tetkikler çerçevesinde açıklayan tefsirlere lafzî tefsir, bu tetkiklere girmeksizin Kur'an'ın hidayet mesajını doğrudan doğruya aktaran tefsirlere de manevî tefsir adını vermek mümkündür. Nitekim İbn-i Kayyim'e göre de tefsirler genel olarak üçe ayrılır:

1. Kur'an'ın lafızlarının açıklamasını esas alan tefsir anlayışı (Lafzî tefsir).
2. Kur'an'ın vermek istediği mesajı esas alan tefsir anlayışı (Manevî tefsir).
3. İşârî tefsir.[20]

Gazalî'ye göre tefsir lafzî ve manevî olarak ikiye ayrılır. Kur'an'ın lafızlarını açıklayan lafzî tefsirler, Kur'an'ın hakikî mânâlarının anlaşılmasında yetersiz kalır. Gazalî'ye göre;

---

[19] *Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Usûlü, , Ankara, 1979, 228.*
[20] *el-Kattan, Mebahis fi ulûmi'l Kur'an, s. 357-58.*

وما رميت إذ رميت ولكن الله رمى (Attığın zaman sen atmadın, fakat Allah onu attı.)[21] ayetinin zahirî tefsir açısından hakikî mânâsını anlamak mümkün değildir. Çünkü ayetin zahir manası bir yandan "Sen attın" derken, diğer yandan "sen atmadın" demektedir. Bu ise lafzî tefsir açısından bir çelişkidir. Bu zahirî çelişki ancak ayetin hakikî mânâsını anlamakla izah edilebilir.[22]

Sünnette hem lafzî, hem de manevî tefsir örneklerini bulmak mümkündür. İmam Şafiî bu konuyu açıklarken şu görüşlere yer vermiştir: Hz. Peygamber'in Kur'an'ı açıklaması iki şekildedir: Birincisi: Kur'an'ın naslarına yer vererek yapılan açıklama. İkincisi: Kur'an'da mücmel olarak ifade edilen hususlarda Kur'an lafızlarına yer vermeksizin Allah'ın muradının ne olduğunu doğrudan aktarmak.[23] Şafiî'ye göre Hz. Peygamber'in namaz, zekât ve haccın teferruatı gibi açıktan Kur'an'da bulunmayan konularla ilgili ortaya koyduğu bütün hükümler, O'nun Kur'an'dan istihraç ettiği hükümlerdir.[24] Misal verecek olursak: Hz. Peygamberin (s.a.v) "Kim de beni anmaktan yüz çevirirse, şüphesiz onun sıkıntılı bir hayatı olacak ve biz onu kıyamet günü kör olarak haşredeceğiz."[25]

âyetinde geçen "sıkıntılı bir hayat anlamındaki " **معيشة ضنكا** " ifadesini, kabir azabı olarak tefsir etmesi[26] lafzî tefsir örneğini teşkil ettiği gibi, hac, zekât ve namazın teferruatı ile ilgili pek çok konulardaki açıklamaları da manevî tefsir örneğini teşkil etmektedir.[27]

Bediüzzaman da tefsirleri genel olarak lafzî ve manevî diye ikiye ayırmıştır. O, bu konuda şunları söylemektedir:

---

[21] Enfal, 8/17.
[22] *Gazali, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed, İhyau Ulumiddin, Beyrut, ts. I/300.*
[23] *Eş-Şafii, er-Risale, 92.*
[24] *bk. eş-Şâfiî, 88, 176-177; es-Suyûtî, el-İtkan, II/225.*
[25] *Tâhâ, 20/124.*
[26] *el-Hâkim, el-Müstedrek, II/381.*
[27] *. krş. eş-Şâfiî, a.g.y.; Suyûtî, el-İtkan, II/25.*

"*Risale-i Nur Kur'an'ın çok kuvvetli, hakikî bir tefsiridir.' tekrar ile dediğimden, bazı dikkatsizler tam mânâsını bilemediğinden bir hakikati beyan etmeye bir ihtar aldım. O hakikat şudur: Tefsir iki kısımdır; Birisi: Malum tefsirlerdir ki, Kur'an'ın ibaresini ve kelime ve cümlelerinin mânâlarını beyan ve izah ve isbat ederler. İkinci kısım tefsir ise: Kur'an'ın imanî olan hakikatlarını kuvvetli hüccetlerle beyan ve isbat ve izah etmektir. Bu kısmın pek çok ehemmiyeti var. Zahir malum tefsirler, bu kısmı bazen mücmel bir tarzda dercediyorlar. Fakat Risale-i Nur, doğrudan doğruya bu ikinci kısmı esas tutmuş, emsalsiz bir tarzda muannid feylesofları susturan bir manevî tefsirdir*."[28]

Afyon mahkemesine hitaben söylenmiş aşağıda verilen sözleri de, onun bu konudaki kanaatini açıkça ortaya koyuyor: "*Kur'an-ı Azimüşşan'ın hakîkî ve kuvvetli bir tefsiri olan Risale-i Nur; bu asırda, bu vatanda ve bu millete, yirmi seneden beri tesirini göstermiş Allah'ın büyük bir nimeti ve Kur'an'ın sönmez bir mucizesidir.* "[29]

Bediüzzaman'ın bu ifadesinden açıkça anlaşılıyor ki, ona göre Risale-i Nur, İlm-i Kelâmın da konuları olan iman esaslarını inceleyen, Kur'an'ın emsalsiz hakikî ve manevî bir tefsiridir.

İfadede yer alan bazı vurguları şöyle anlamak mümkündür:

- Risale-i Nur **"emsalsizdir."** Çünkü ifade tarzı, isbat şekli, konulara yaklaşımı orijinaldir.
- **"Kur'an'ın hakikî tefsiridir."** Çünkü Kur'an'ın asıl mesajı olan başta tevhid, nübüvvet ve haşir konularını esas almıştır.
- **"Manevî bir tefsirdir."** Çünkü Îşârâtü'l-Î'câz tefsiri dışında kalan Risale-i Nur eserlerinin takip ettiği metotta, genellikle âyetlerin metinleri veya mealleri verilmeden, Kur'an'dan alınan mesajlar doğrudan aktarılmıştır.

[28] *28 Şualar, 434-35.*
[29] *a.g.e., 317.*

2.2. Risale-i Nur'un Konusu İman Esaslarıdır

Risale-i Nur' un, Kur'an'ın manevî ve hakikî bir tefsiri olduğunu söyleyen Bediüzzaman, konuları itibariyle onun hakiki Kelâm ilmi derslerini veren eserler olduğunu, hatta İmam-ı Rabbânî'nin çok önceden ondan haber verip müjdelediğim de ifade etmiştir.

Bir talebesine yazdığı cevabi mektubunda şöyle diyor:

"Mektubunuzda ilm-i Kelâm dersini benden almak arzu etmişsiniz. Zaten o dersi alıyorsunuz. Yazdığınız umum sözler, o nurlu ve hakikî ilm-i Kelâmın dersleridir. İmam-ı Rabbânî gibi bazı kudsî muhakkikler demişler ki: Âhir zamanda ilm-i Kelâmı yani ehl-i hak mezhebi olan mesâil-i imaniye-i kelâmiyeyi birisi öyle bir surette beyan edecek ki, umum ehl-i keşf ve tarikatın fevkinde, o nurların neşrine sebebiyet verecektir. Hatta İmam-ı Rabbânî kendisini o şahıs gibi görmüştür. Senin şu âciz ve fakir ve hiç ender hiç kardaşın, bin derece haddimin fevkinde olarak kendimi o gelecek adam olduğumu iddia edemem, hiç bir cihette liyâkatim yoktur. Fakat o ileride gelecek acip şahsın bir hizmetkârı ve ona yer hazır edecek bir dümdârı ve o büyük kumandanın pişdar bir neferi olduğumu zannediyorum. Ve ondandır ki, sen de yazılan şeylerden o acip kokusunu aldın."[30]

Risale-i Nur külliyatının Kelâm ilmine ait eserler olarak da kabul görmesinin sebebi, konularının iman esasları ile ilgili olmasındandır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, Bediüzzaman Risale-i Nur'u Kur'an'ın manevî bir tefsiri olarak görmekte ve aynı zamanda Kelâm ilminin konularını işlediğini de özellikle vurgulamaktadır.

Bu konudaki ifadelerinden bazıları şöyledir:

---

[30] *Barla, 173.*

"İmam-ı Rabbânî Müceddid-i elf-i sâni Ahmed-i Farukî (r.a.) demiş: 'Hakaik-i imaniyeden bir tek meselenin inkişafı ve vuzuhu, benim indimde binler ezvak ve keramâta müreccahtır. Hem bütün tarikatların gayesi ve neticesi, hakâik-ı imaniyenin inkişafı ve vuzuhudur.' Madem şöyle bir tarikat kahramanı böyle hükmediyor; elbette hakâik-ı imaniyeyi kemâl-i vuzuh ile beyan eden ve esrâr-ı Kur'aniyeden tereşşuh eden Sözler (Risale-i Nur), velayetten matlup olan neticeleri verebilir."[31]

Bediüzzaman'ın, yine İmam-ı Rabbânî ile ilgili aşağıdaki sözleri de, onun çok açık bir surette Risale-i Nur'u Kur'an'ın manevî bir tefsiri olarak değerlendirdiğini gösteriyor.

Müellif, İmam-ı Rabbânî'nin **"Tevhid-i kıble et."** şeklindeki tavsiyesini nazara alarak, Kur'an'dan başka, eserlere müracaat etmemesinin gerekçesini anlatırken şöyle diyor:

"Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle, kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cedvellerin menba'ı ve şu seyyarelerin güneşi, Kur'an-ı Hakîm'dir. Hakikî tevhid-i kıble bunda olur. Öyle ise, en âlâ mürşid de ve en mukaddes üstad da odur. Ona yapıştım. Nakıs ve perişan istidadım, elbette layıkıyla o mürşid-i hakîkînin âb-ı hayat hükmündeki feyzini massedip alamıyor; fakat ehl-i kalb ve sâhib-i hâlin derecatına göre o feyzi, o âb-ı hayatı yine onun feyziyle gösterebiliriz. Demek Kur'an'dan gelen o sözler ve o nurlar, yalnız aklî mesâil-i ilmiye değil; belki, kalbî, ruhî, hâlî mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymettar maârif-i ilâhiye hükmündedirler."[32]

Bediüzzaman'a göre, zahirden hakikata geçmek iki suretledir: ***Birincisi:*** Tarikat berzahına girip, seyr-u sülük ile değişik mertebeleri katederek hakikata ulaşmaktır;

---

[31] *Mektûbat, 330.*
[32] *a.g.e., 331.*

İkincisi: Tarikat berzahına uğramadan, lütf-u İlâhî ile doğrudan hakikata geçmektir. Bu yol, sahabe ve tabiîne has, hakikata çok kısa bir zamanda ulaştıran ulvî bir yoldur. Demek ki bu yolu takip eden ve Kur'an'ın hakikatlerinin birer yansıması olarak ortaya çıkan Risale-i Nur, böyle bir özelliğe sahip olabilir ve sahiptir.[33]

Risale-i Nur'un, Kur'an'ın hakikatlerini yansıtan bir ayna vazifesi gördüğünü belirten müellif, şu görüşlere yer vermiştir:

"Ben kendim; on değil, yüz değil, binler defa müteaddit tecrübatımla kanaatim gelmiş ki, Sözler ve Kur'an'dan gelen nurlar, aklıma ders verdiği gibi, kalbime de iman hali telkin ediyor, ruhuma iman zevki veriyor ve hakeza... Hattâ dünyevî işlerimde keramet sahibi bir şeyhin bir müridi, nasıl şeyhinden hâcâtına dair meded ve himmet bekliyor; ben de Kur'an-ı Hakîm'in kerametli esrarından o hâcâtımı beklerken, ümid etmediğim ve ummadığım bir tarzda bana çok defa hâsıl oluyor."[34]

Bediüzzaman, Kastamonu Lahikasında, medrese ehli ve hocaları ilgilendirdiği gerekçesiyle söz konusu yaptığı bir hususu anlatırken şu görüşlere yer vermiştir: Eski zamanlardan beri ekser yerlerde medrese hocaları iman hakikatlarını ve feyizlerini hep tekkelerde aramışlar. Velayet meyvelerini onların elinden almak için, bazen en büyük bir medrese hocası, çok küçük bir tekke şeyhine boyun eğmiş, elini öpmüş ve ona tâbi olmuştur. Velayet feyizlerini oralarda aramıştır. Halbuki medrese içinde hakikatin nurlarına giden bir yolun, iman esaslarıyla ilgili ilimlerde daha safi, daha hâlis bir hayat suyu çeşmesinin bulunduğunu; ilmin bizzat kendisinde, imanın hakikatlarında ve ehl-i sünnetin ilm-i Kelâmında, tarikattan daha yüksek ve daha tatlı ve daha kuvvetli bir velayet yolunun varolduğunu, Risale-i Nur, Kur'an-ı Mucizü'l-Beyanın mucize-i mânevîyesiyle açmış,

---

[33] *a.g.e., a.g.y.*
[34] *a.g.e., 331-332.*

göstermiş; meydandadır. Bu sebeple herkesten çok, hocaların nurlara koşmaları gerekirken, maatteessüf medrese ehlinin çoğu hâlâ kendi medresesinden çıkan bu hayat suyu çeşmesini ve bu çok değerli hazinesini tanımıyor, aramıyor, muhafaza edemiyor. Yine de Allah'a şükürler olsun ki, Sözler mecmuası, hem hocaları hem de muallimleri nurlara çekti.[35]

2.3. Risale-i Nur, Kur'an'dan Mülhemdir

Bediüzzaman'ın,

"Risale-i Nur'u zahiren benim eserim olmak haysiyetiyle sena etmiyorum. Belki yalnız Kur'an'ın bir tefsiri ve Kur'an'dan mülhem bir tercümân-ı hakikîsi ve imanın hüccetleri ve dellâlı olmak haysiyetiyle meziyetlerini beyan ediyorum. Hatta bir kısım risaleleri ihtiyarsız yazdığım gibi, Risale-i Nur'un ehemmiyetini yazmakta ihtiyarsız hükmündeyim."[36]

şeklindeki ifadesi, Risale-i Nur'un Kur'an'dan mülhem manevî bir tefsir olduğu yolundaki kanaatini açıkça ortaya koyuyor. Buna göre denilebilir ki, işlenen konular sadece başlık olarak kullanılmış âyetlerin açıklaması değil, aynı zamanda metni verilmeyen ve fakat konu ile ilgili olan pek çok âyetin de açıklamasıdır.

"Manevî bir elektrik olan Risale-i Nur dahi, ne şarkın malûmatından, ulûmundan; ve ne de garbın felsefe ve funûnundan gelmiş bir mal ve onlardan iktibas edilmiş bir nur değildir. Belki, semavî olan Kur'an'ın şark ve garbın fevkindeki yüksek mertebe-i arşîsinden iktibas edilmiştir."[37]

şeklindeki ifadesi de, onun bu konudaki kanaatini açıkça ortaya koymaktadır.

Bediüzzaman'a göre, Risale-i Nur'un Kur'an'dan mülhem olduğunu gösteren deliller vardır. Bunları muhtevanın zenginliği, her seviyedeki insanlara hitab

---

[35] *Kastamonu Lahikası, 176.*
[36] *a.g.e., 611.*
[37] *Sikke-i Tasdik, 76..*

etmesi, üstün ikna kabiliyetinin olması, özellikle eserlerin telifi esnasında Kur'an'dan başka, müellifin yanında herhangi bir kaynak eserin bulunmamasına rağmen, alışılmışın dışında bir süratle yazılmış olması gibi hususlar zikredilebilir. Müellife göre Risale-i Nur'un muhtevası, kendi müellifinin havsalasının üstünde bir genişliğe sahiptir. Bu ise, eserlerinin bir ilham eseri olduğunun delilidir. Aşağıdaki sözleri bunu göstermektedir.

"*Hem hakâik-i imaniye ve Kur'aniye'de öyle bir genişlik var ki, en büyük zekâ-i beşeri ihata edemediği halde; benim gibi, zihni müşevveş, vaziyeti perişan, müracaat edilecek kitap yokken, sıkıntılı ve sür'atle yazan bir adamda, o hakâikın ekseriyet-i mutlakası dekaikiyle zuhuru; doğrudan doğruya Kur'an-ı Hakîm'in i'caz-ı manevîsinin eseri ve inâyet-i Rabbaniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işâret-i gaybiyesidir*."[38]

Risale-i Nur'un takip ettiği üslûbun başka eserlerden farklı olduğunu, kapsamlı ifadelerle her kesime hitab edildiğini ve Kur'anî hakikatlerin, Kur'an'ın üslubuna uygun bir seyir takip ettiğini ifade eden müellifin konu ile ilgili görüşleri şöyledir: Bütün risalelerde, sözkonusu olan bütün derin hakikatler, verilen misaller vasıtasıyla, en amî ve ümmî olanlara kadar ders veriliyor. Hâlbuki o hakikatlerin çoğunu, büyük âlimler **"tefhim edilmez"**, yani; **"anlaşılamaz ve anlatılamaz"** deyip, değil tüm insanlara, belki yüksek seviyedeki insanlara da bildiremiyorlar. Demek, Risale-i Nur'daki suhûlet-i beyan, şüphesiz bir eser-i inayettir ve onun müellifinin hüneri olamaz. Olsa olsa, Kur'an-ı Kerim'in manevî i'câzının bir cilvesi, verdiği temsillerin bir temessülü ve bir yansımasıdır.[39]

Müellif, yukarıdaki görüşlerini desteklemek için bir takım kıyaslamalara da yer vermekte ve şunları söylemektedir:

[38] *Mektûbat, 348*
[39] *a.g.e., a.g.y..*

"Risale-i Nur eczaları, bütün mühim hakaik-ı imaniye ve Kur'aniyeyi hatta en muannide karşı dahi parlak bir surette isbatı, çok kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve bir inâyet-i İlahiyedir. Çünkü, hakâik-ı imaniye ve Kur'aniye içinde öyleleri var ki; en büyük bir dahî telakki edilen İbn-i Sina, fehminde aczini itiraf etmiş 'Akıl buna yol bulamaz!' demiş. Onuncu Söz risalesi, o zatın dehasıyla yetişemediği hakaikı (Haşir konusu), avamlara da çocuklara da bildiriyor."[40]

Bediüzzaman, bu konuda ikinci bir misali Sa'd-ı Teftezanî'den vermiş ve o zatın Telvih adlı eserinde kırk- elli sayfalık *"Mukaddemat-ı İsnâ Aşer"*[41] ismiyle bilinen bir bölümde ancak ilim adamlarına bildirdiği meseleleri, kendisinin kadere dâir yazdığı 26. sözde sadece iki sayfada, tamamıyla hallettiğini, sırf âlimlere değil, herkese bildirecek şekilde açıkladığını ifade etmiş ve bunun İlâhî bir inayetin eseri olduğunu vurgulamıştır.[42]

Bediüzzaman, Risale-i Nur'daki ikna kabiliyeti, meseleleri ölçülü bir tarzda karşılaştırıp, gerçekleri net bir şekilde ortaya koyabilmesi ve bu konuda çok büyük başarı göstermesi, ancak onun yegâne üstadı olan Kur'an'ın feyziyle mümkün olduğu kanaatindedir. O, bir soruyu cevaplandırmak üzere, İslâmiyet olmadan yalnız imanlı olmanın kurtuluşa vesile olamayacağını anlatırken, şöyle der:

"İslamiyetsiz iman sebeb-i necat olmadığı gibi, imansız İslâmiyet de sebebi-i necat olamaz. Çünkü iman bir izandır, hakkı kabul ve tasdiktir, İslâm ise, hakka taraftar olmak, ona teslim olmak ve boyun eğmektir. Allah'a şükürler olsun ki, Kur'an'ın manevî icazının feyziyle Risale-i Nur, İslâm ve Kur'an'ın hakikatlarını öyle bir tarzda ortaya koymuştur ki, dinsiz bile onları anlasa taraftar olur. Gayr-

---

[40] *a.g.e., 347.*
[41] *Söz konusu Telvih, Sadruşşerîa'nın eseri olan Tenkîh'in şerhidir, ilgili konu 298-330 sayfaları arasında işlenmiştir. Tenkih'te dört adet olan Mukaddeme, Telvih'te şıklara ayrılarak yaklaşık 12'ye çıkarılmıştır. Konu ilmî olarak işlendiğinden ancak üst seviyedeki ilim adamlarına hitap eder.*
[42] *Mektûbat, 347.*

ı müslim anlasa, onları tasdik eder. Gayr-ı Müslim kaldığı halde yine o gerçekleri itiraf etmekten kendini alamaz."[43]

Müellifin, eserlerinde harika tesir gücünün olduğuna dair kanaatini gösteren daha da çarpıcı ifadeleri vardır. Bir müddet mahrem tutulup herkese gösterilmesi uygun görülmeyen ve **"Mahrem bir suale cevaptır."** başlığı altında ve bir "soru-cevap diyaloğu"nda yer alan bu ifadeler, aşağıda olduğu gibidir:

"Benden sual ediyorsun: Neden senin Kur'an'dan yazdığın sözlerde bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve ariflerin sözlerinde nadiren bulunur. Bazen bir satırda, bir sahife kadar kuvvet var, bir sahifede bir kitap kadar tesir bulunuyor?"

"Elcevap: -Güzel bir cevaptır- şeref, i'câz-ı Kur'an'a ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bila-perva derim: Ekseriyet itibariyle öyledir. Çünkü, yazılan sözler (Nur risaleleri) tasavvur değil, tasdiktir; teslim değil, imandır; marifet değil, şehadettir, şuhuddur; taklit değil, tahkikdir; iltizam değil, iz'andır; tasavvuf değil, hakikattir; dâva değil, dâva içinde burhandır."[44]

Bu ifadeleriyle Bediüzzaman, Risale-i Nur'un, doğrudan doğruya Kur'an'ın manevî bir mu'cizesi olarak, şuhûd derecesinde Kur'an'ın hakikatlerini delillerle isbat ettiğini vurgulamıştır.

Müellif, Risale-i Nur'u, diğer eserlerden bu kadar farklı kılan sebepleri anlatırken de, onun Kur'an'dan mülhem kuvvetli bir tefsir olarak yüce Allah'ın bir lütfü olduğunu şu ifadelerle beyan etmektedir:

"Eski zamanda, esâsât-ı imaniye mahfuzdu, teslim kavî idi. Teferruatta, ariflerin marifetleri, delilsiz de olsa beyanatları makbul idi; kâfi idi. Fakat, şu zamanda dalâlet-i fenniye, elini esasâta ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lâyık devayı ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zât-ı Zülcelâl, Kur'an-ı Kerim'in en parlak mazhar-ı i'cazından olan temsilatından bir şulesini; acz ve zaafıma, fakr ve

---

[43] *a.g.e., 31.*
[44] *a.g.e.,351.*

ihtiyacıma merhameten, hizmet-i Kur'an'a ait yazılarıma ihsan etti. Felillahi'l-hamd, sırr-ı temsil dürbünüyle en uzak hakikat, gayet yakın gösterildi. Hem sırr-temsil cihetü'l-vahdetiyle, en dağınık meseleler toplattırıldı."

"Hem sırr-ı temsil merdiveniyle en yüksek hakaika kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle, hakaik-ı gaybiyeye, esâsât-ı İslâmiyeye, şuhûda yakın bir yakîn-i imaniye hâsıl oldu. Akıl ile beraber, vehim ve hayâl, hattâ nefis ve hevâ teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silaha mecbur oldu. Elhasıl: Yazılarımda ne kadar güzellik ve tesir bulunsa, ancak temsilât-ı Kur'aniye'nin lemeâtındandır. Benim hissem; yalnız şiddet-i ihtiyacımla taleptir ve gayet aczimle tazarruumdur. Dert benimdir, deva Kur'an'ındır."[45]

Müellife göre, Risale-i Nur'un telif şekli de onun bir ilham eseri olduğunu gösteriyor: Onun bu konuda "kardeşlerim ve arkadaşlarım" dediği, yanında bulunan bütün talebelerini ve eserleri yazan müstensihleri şahit göstererek yaptığı açıklamalarından anlaşıldığına göre: 19. Mektub'un beş parçası, birkaç gün zarfında her gün iki-üç saatlik bir çalışmayla, toplam on iki saatte hiçbir kitaba müracaat edilmeden yazılmıştır. Özellikle ifade edildiğine göre, **"Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü vesselam"** ifadesinde tevafuk penceresinden çok açık bir nübüvvet mührünü gösteren 19. Mektub'un en mühim bir parçası olan "dördüncü cüz", üç-dört saatte, dağda, yağmur altında, ezber yazılmıştır. Yine 30. Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılması gibi, en önemli sözler ve risalelerin, müellifin en sıkıntılı ve hastalıklı zamanında, en sür'atli bir tarzda yazılması; müellif tarafından, doğrudan doğruya Allah'ın bir inayeti, bir ikramı ve Kur'an'ın da manevî bir kerameti olarak telakki edilmiştir.[46]

Bediüzzaman, özellikle elli-altmış kadar risalelerin telif tarzlarının, Allah'ın ilham ve ikramından başka bir şekilde izah edilemeyeceğini şu sözleriyle belirtmektedir:

---

[45] *a.g.e., a.g.y.*
[46] *a.g.e., 348-349.*

"Elli-altmış risaleler öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki, değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tedkikata vakit bulamayan bir insanın; belki büyük zekâlardan mürekkep bir ehl-i tedkikin sa'y ve gayretiyle yapılmayan bir tarzda telifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inayet olduklarını gösteriyor."[47]

Özet olarak denilebilir ki: Bediüzzaman'a göre, Risale-i Nur'un telifindeki fevkalâde sür'at ve suhulet; nüshalarının çoğaltılması işleminde ve yazılmasında gösterilen fevkalâde iştiyak ve kolaylık; okunmasında dahi usandırmaması ve zevkle okunması, Kur'an-ı Kerim'in bir kerametidir ki, Kur'an'ın nurları olan Nur risalelerinde kendini göstermiştir.[48]

Bediüzzaman, Risale-i Nur'u övmesini, kendi şahsını övmesi gibi değerlendiren ve ona itiraz edenlere verdiği cevapta şunları söylemektedir:

"Elli altmış senelik hayat-ı ilmiyesi böyle temeddühlere ihtiyaç bırakmadığı gibi, ahir ömründe şahsının temeddühden bütün bütün çekindiği, yalnız hakaik-i imaniyenin beyanında yanlış etmediği ve sırf Kur'an'ın feyzinden iktibas ettiğine dair beyanatı, böyle hodfuruşane bir surete çevirmek büyük bir iftiradır."[49]

Risale-i Nur'un Kur'an'dan mülhem olduğunu gösteren delillerden biri de bu eserlerin değişik yerlerinde ifade edilen düşüncelerin, birden fazla âyetin açıklaması olarak değerlendirilmekle ortaya konulmasıdır. Misal olarak 22. Söz'ün birinci makamı, şu iki âyetin başlığı altında yazılmıştır:

"Öğüt alsınlar diye Allah, insanlara misaller getirir."[50]

"...Bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz."[51]

Adı geçen 22. Söz'ün ikinci makamında ise,

---

[47] *a.g.e., 348.*
[48] *a.g.e., 334.*
[49] *Müdâfaalar, 276-277.*
[50] *İbrahim, 14/25.*
[51] *el-Haşr, 59/21*

"Allah her şeyin yaratıcısıdır. O, her şeye vekildir. Göklerin ve yerin anahtarları (mutlak hükümranlığı) O'nundur."[52]

âyeti gibi tevhidi ifade eden dört beş âyet başlık olarak kullanılmıştır. Birinci makamda 12 bürhan; ikinci makamda ise, 12 lem'a ile tevhid akidesinin isbatı cihetine gidilmiştir. Diğer taraftan 22. Söz'de başlık olarak kullanılan âyetlerin sayısı yediyi geçmezken, bu sözün fihristesinde, ***"Yirmi İkinci Söz, tevhid-i hakikî hakkındaki yüzer âyâtın mühim bir hakikatini -iki makam ile- tefsir eder"***[53] denilmektedir.

Tahdis-i nimet kabilinden Allah'ın kendisine yaptığı ikram ve yardımı açıklamasının sebepleri üzerinde dururken de müellif "Üçüncü sebeb" i şöyle açıklıyor:

"Sözler (Bu tabir, Risale-i Nur'un tümüne şamildir.) *hakkında tevazu' suretinde demiyorum; belki bir hakikati beyan etmek için derim ki, sözlerdeki hakaik ve kemâlât, benim değil, Kur'an'ındır ve Kur'an'dan tereşşuh etmiştir. Hatta Onuncu Söz, yüzer âyât-ı Kur'aniye'den süzülmüş bazı kataratdır. Sair risaleler dahi umumen öyledir. Madem ben öyle biliyorum ve madem ben faniyim, gideceğim; Elbette bakî olacak bir şey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Evet lezzetli üzüm salkımlarının hasiyetleri, kuru çubuğunda aranılmaz. İşte ben öyle bir kuru çubuk hükmündeyim."*

Bediüzzaman, talebelerine yazdığı bir mektupta, Risale-i Nur'un hikmetini bildiren ve bir manevî âlemde karşılıklı soru-cevap şeklinde cereyan eden bir konuşmadan bahsederken, özetle şunları söylemektedir:

"Biri sordu: Risale-i Nur'un iman ve tevhid için büyük tahşidatları ve küllî teçhizatları gittikçe çoğalıyor. Ve en muannid bir dinsizi susturmak için yüzde birisi kâfi iken, neden bu derece hararetli daha yeni tahşidatlar yapıyor?

---

[52] *ez-Zümer, 39/62-63.*
[53] *Sözler, 836.*

Ona cevaben[54]dediler:

"Risale-i Nur, yalnız bir cüz'î tahribatı, bir küçük haneyi tamir etmiyor; belki külli bir tahribatı ve İslâmiyeti içine alan dağlar büyüklüğünde taşları bulunan çok büyük ve geniş bir kal'ayı tamir ediyor. Yalnız hususi bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor. Aksine, bin seneden beri meydana getirilen ve biriktirilen müfsid aletler ile umum halk kitlesinin dehşetli yaralanan kalbî ve fikrî hayatlarını özellikle avam-ı mü'mininin istinatgâhları olan İslâmî esaslar ve cereyanlar ve şeâirlerin kırılmasıyla, bozulmaya yüz tutan kamu vicdanını, Kur'an'ın ve imanın ilaçları ile tedavi etmeye çalışıyor. Elbette böyle her tarafı istila eden çok dehşet verici manevî hastalıklar ve yaraları tedavi etmek için, hakkalyakin derecesinde ve dağlar kuvvetinde hüccetler ve bin tiryak hasiyetinde mücerrep ilaçlar bulunmak gerektir ki, bu zamanda, Kur'an-ı Mu'cizü'l-beyanın i'caz-ı manevîsinden çıkan Risale-i Nur, o vazifeyi görmekle beraber, imanın hadsiz mertebelerinde terakki etmek isteyenler için de bulunmaz bir rehberdir."

Risale-i Nur, yalnız bir cüz'î tahribatı, bir küçük haneyi tamir etmiyor; belki küllî bir tahribatı ve İslâmiyeti içine alan dağlar büyüklüğünde taşları bulunan bir muhit kal'ayı tamir ediyor. Ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor; belki bin seneden beri tedarik ve teraküm edilen müfsit âletlerle dehşetli rahnelenen kalb-i umumîyi ve efkâr-ı âmmeyi ve umumun ve bâhusus avâm-ı mü'minînin istinadgâhları olan İslâmî esasların ve cereyanların ve şeâirlerin kırılmasıyla, bozulmaya yüz tutan vicdan-ı umumîyi Kur'ân'ın i'câzıyla ve geniş yaralarını, Kur'ân'ın ve imanın ilâçlarıyla tedavi etmeye çalışıyor.

[54] *Mektûbat, 344.*
59 a.g.e., a.g.y.
60 a.g.e., 20-21.
61 age.
62 Barla, 141.

Elbette böyle küllî ve dehşetli tahribata ve rahnelere ve
yaralara hakkalyakîn derecesinde ve dağlar kuvvetinde hüccetler, cihazlar ve
bin tiryak hâsiyetinde mücerrep ilâçlar, hadsiz edviyeler bulunmak gerektir ki,
bu zamanda, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın i'câz-ı mânevîsinden çıkan Risale-
i Nur, o vazifeyi görmekle beraber,
imanın hadsiz mertebelerinde terakkiyat ve inkişafata medardır."

Müellif, bir manevî âlemde cereyan ettiğini söylediği bu karşılıklı konuşmayı aktarırken, **"uzun bir mükâleme cereyan etti. Ben de tamamen işittim, hadsiz şükrettim. Kısa kesiyorum."** şeklindeki bir cümle ile değerlendirmiştir:[55]

Bediüzzaman'ın bir talebesine "bir sır" kaydıyla kaleme aldığı bir yazısından anlaşıldığına göre, bir kısım ehl-i hakikat **"Vedûd"** ismine mazhar oldukları gibi, kendisine de Kur'an'ın hakikatlarına yaptığı dellallık hizmeti esnasında, "Rahîm" ve "Hakîm" isimlerine medar bir vaziyet verilmiştir. Ona göre bütün Nur risaleleri, o mazhariyetin birer cilvesi olup "**Allah, hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse, şüphesiz ona pek çok hayır verilmiş demektir."**[56] âyetinin sırrına mazhardırlar.[57]

2.4. Risale-i Nur, Kur'an'ın Metodunu Kullanmıştır

Müellife göre Risale-i Nur, Kur'an'ın takip ettiği irşad ve tebliğ metodunun aynısını almıştır. Gerek Kur'an'ın temel esasları açısından, gerekse onun irşad, tebliğ, isbat ve ikna metodu açısından olsun, başka meşrepler gibi yeni metotlar ihdas etmeden, Kur'an'ın yolunu olduğu gibi takip etmiştir.

---

[55]*Kastamonu, 23-24.*
[56] *56 el-Bakara, 2/269.*
[57] *Mektûbat, 18.*

Mektûbat adlı eserinde, tasavvuf mesleği ile, Risale-i Nur meşrebini muvazene eden Bediüzzaman'a göre, Risale-i Nur, gittiği yolda Kur'an'a mahsus bir çizgiyi takip ettiği için diğer meşreplerden daha farklı ve üstün olduğunu ortaya koymuştur. Ancak şu husus bilinmelidir ki, konunun burada muvazene ve mukayese edilmesinden maksat, herhangi bir tarafın üstünlüğünü nazara vermek değil, aksine konumuzla ilgili olduğu için, bütün hakikatları ile Kur'an'dan beslendiği iddia edilen Nur risalelerinin bu durumu, müellifi tarafından nasıl değerlendirildiğinin objektif olarak gözler önüne serilmesidir.

Müellife göre, İmam-ı Rabbânî gibi bir tarikat kahramanının **"iman hakikatları ile ilgili bir meselenin açığa kavuşması, binlerce keşf u keramete tercih edilir."** şeklindeki açıklaması; iman esaslarını tahkiki bir surette ders veren Risale-i Nur mesleğinin kıymetini gösteriyor.[58]

Bediüzzaman, İmam-ı Rabbâni'nin **"Velayet üç kısımdır: Biri velâyet-i suğrâ ki, meşhur velayettir, biri velâyet-i vustâ, biri de velâyet-i kübrâdır. Velâyet-i kübrâ, veraset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden doğrudan doğruya hakikata yol açmaktır."**[59] şeklindeki sözlerini naklettikten sonra şöyle diyor:

"Buna göre, Nakş-i bendî tarikatının üç perdesi vardır: Birisi ve en birincisi ve en büyüğü, doğrudan doğruya imanın hakikatlerine hizmettir ki, İmam-ı Rabbânî ömrünün sonlarına doğru bu yola sülük etmiştir. İkincisi: Dinî farz ve vecibelere, sünnet-i seniyyeye, tarikat perdesi altında hizmettir. Üçüncüsü, tasavvuf yoluyla kalbin hastalıklarını tedavi etmeye çalışmaktır. Bunlardan birincisi farz, ikincisi vacip, üçüncüsü, sünnet hükmündedir."

"Madem hakikat böyledir; ben tahmin ediyorum ki: Eğer Şeyh Abdülkadir-i Geylânî (r.a) ve Şâh-ı Nakş-i Bend (r.a) ve İmam-ı Rabbânî (r.a) gibi zatlar bu

---

[58] *age., 20.*
[59] *a.g.e., a.g.y.*

zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini, hakâik-i imaniyenin ve akâid-i İslâmiyenin takviyesine sarfedeceklerdi. Çünkü Saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekavet-i ebediyeye sebebiyet verir. İmansız cennet'e gidilmez, fakat tasavvufsuz cennete giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir. Hakaik-ı imaniye gıdadır.[60]

Aşağıdaki görüşleri, Bediüzzaman'ın, Risale-i Nur'un irşad hususunda takip ettiği metodun, Kur'an'a mahsus çok kısa bir yol ve hakikata pek çabuk ulaştıran bir vasıta olduğu hakkındaki kanaatini güzel bir şekilde ortaya koymaktadır:

"Eskiden kırk günden tutun, ta kırk seneye kadar bir seyr-ü sülük ile ancak bir kısım iman hakikatlerine çıkılabilirdi. Şimdi ise, Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle, kırk dakikada o hakikatlere çıkılacak bir yol bulunsa; o yola karşı lakayd kalmak, elbette akıl kârı değildir. İşte otüzüç adet Sözler'in, böyle Kur'anî bir yolu açtığını, onları dikkatle okuyanlar hükmediyorlar. Madem hakikat budur; esrar-ı Kur'aniye'ye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasip bir ilaç, bir merhem ve dinsizlik karanlıklarına maruz kalan İslâm toplumlarına en yararlı bir nur, bir ışık ve aydınlıktır. Cenab-ı Hak, şu zamanda, Kur'an i'cazının manevî parıltılarını yansıtan Risale-i Nur'a, şimdiki dalâlet zehirine karşı bir panzehir hasiyetini vermiş olduğunu düşünmekteyim."[61]

Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr ü sülûk ile bazı hakaik-i imaniyeye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise, Cenâb-ı Hakkın rahmetiyle, kırk dakikada o hakaike çıkılacak bir yol bulunsa, o yola karşı lâkayt kalmak elbette kâr-ı akıl değil. İşte, otuz üç adet Sözler, böyle Kur'ânî bir yolu açtığını, dikkatle okuyanlar hükmediyorlar.

---

[60] *a.g.e., 20-21.*
[61] *age.a.g.y.*

Madem hakikat budur. Esrar-ı Kur'âniyeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasip bir ilâç, bir merhem ve zulümatın tehacümatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nâfi bir nur ve dalâlet vâdilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım.

Bilirsiniz ki, eğer dalâlet cehaletten gelse, izalesi kolaydır. Fakat dalâlet fenden ve ilimden gelse, izalesi müşküldür. Eski zamanda ikinci kısım binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşadla yola gelebilirdi. Çünkü, öyleler kendilerini beğeniyorlar. Hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenâb-ı Hak şu zamanda, i'câz-ı Kur'ân'ın mânevî lemeâtındanolan malûm Sözleri, şu dalâlet zındıkasına bir tiryak hâsiyeti ni vermiş tasavvurundayım.

Bediüzzaman'ın: ***"Cihan harbinin meydana getirdiği olumsuz hadiseler yüzünden olmasaydı, İşârâtü'l-İcâz'ı, Allah'ın tevfiki ve izni ile altmış cilt yazacaktım. İnşâallah Risale-i Nur, tasavvur edilen o hârika tefsirin yerini tutacak."***[62]

"Harb-i Umumî hâdisat ve netâicleri mâni olmasaydı, İşârâtü'l-İ'câz'ı Allah'ın tevfiki ve izniyle altmış cilt yazacaktım. İnşaallah, Risale-i Nur, âhiren o mutasavver harika tefsirin yerini tutacak" şeklindeki açıklamaları, onun, Risâle-i Nur külliyatını da,"İşâratü'l-İcâz" gibi, bir tefsir olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca gerek Sözler mecmuasının sonunda bulunan fihristin, ve gerekse, müstakil olarak neşredilen Fihristler mecmuasının başlığının "Âyât-ı Kur'aniyye'nin bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarının mücmel bir fihristesidir"[63] şeklinde olması, Bediüzzaman'ın, kendi eserlerine hep birer tefsir nazarı ile baktığını gösteriyor.

[62] *Barla, 141.*
[63] *Fihrist Risalesi, 4; Sözler, 827.*

2.5. Konu İle İlgili Bir Kaç İtiraz ve Cevapları

Risale-i Nur'u inceleyen bir ehl-i vukuf, Bediüzzaman'ın, bazen "Bana bildirildi, hakikatten haber aldım. Bana böyle denildi." şeklindeki sözlerini bir çeşit hodfuruşluk olarak değerlendirmiştir. Bediüzzaman'ın bunlara cevabı kısaca şöyledir:

"Bu gibi sözler, kalbe gelen hatıra ve hususî ilham kabilinden olan şeyler için kullanılan tabirlerdir. Bunların neresinde haram vechi bulunur? Hususan, Kur'an'ın bazı nüktelerinin fehm edilmesinde, Kur'an hakikatından ihtiyarsız, ilhamî bir surette gelen mânâlara 'Hakikatten haber aldım, kalbime denildi.' tabirleri tam yerindedir."[64]

"Evet, herkesin kalbinin bir köşesinde bir lümme-i şeytanî ve vesveseci bulunduğu gibi, bir lemme-i ilham ve melekî bulunduğuna, ehl-i hakikat ve diyanet ittifakla hükmetmişler. İşte herkes gibi benim kalbimde de bazen ihtiyarım haricinde ve fikrimin çok üstünde bir hakikat hutur eder. Yani; Kur'an'dan manevî bir canipten bir nevi ilham hükmünde, bir güzel nükte ifham edilir. Ben de bu tabirlerle, yazdığımız hakikatların benim malım benim fikrimin mahsulü olmadığını ifade etmek istiyorum. Yoksa, Yeni Said zamanında ve nefsin şerrinden ve benliğinden çok korkan ve belasını çok çeken şahsıma, böyle bir mevki verdiğimi veya vermek istediğimi hiç hatırlamıyorum. Yalnız eskiden beri ehl-i hakikat arasında câri olan üstadına karşı aşırı muhabetten ileri gelen aşırı hüsn-ü zanlarını tadil etmek ve Allah'ın nimetlerine karşı da nankörlük etmemek niyetiyle şunları söylemişimdir: 'Mücedditlik' vazifesi olabilir. Fakat benim değil, Risale-i

---

[64] *Müdâfaalar, 129.*

Nur'undur. Belki bu zamânâ bakan Kur'an'ın bir cilve-i hakikatidir. Risale-i Nur onu temsil eder. Ben neci oluyorum ki, onu dava edeyim."[65]

Bediüzzaman'a yapılan diğer bir eleştiri de onun İslâm âlimlerinin kitaplarına iltifat etmediği şeklindedir. Meselenin Risale-i Nur'daki yansıması ise şöyledir:

"Diyorlar: Said, yanında başka kitapları bulundurmuyor. Demek onları beğenmiyor. Ve İmam-ı Gazzâlî (r.a.)'yi de tam beğenmiyor ki, eserlerini yanına almıyor, işte bu acip, mânâsız sözlerle bir bulantı veriyorlar. Bu nevi hileleri yapan, perde altında ehl-i zındıkadır. Fakat, saf-dil hocaları ve bazı sofuları vasıta yapıyorlar. Buna karşı deriz ki:

Hâşâ, yüz bin defa hâşâ!. Risale-i Nur ve şakirtlerinin, Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazzâliyi; beni Hz. Ali ile bağlayan o yegâne üstadımı beğenmemek değil, belki yaptıkları şey, bütün kuvvetleriyle onların takip ettiği mesleği ehl-i dalâletin hücumundan kurtarmak ve muhafaza etmektir. Fakat onların zamanında bu dehşetli zındıka hücumu erkan-ı imaniyeyi sarsmıyordu. O muhakkik ve allame ve müctehid zatların asırlarına göre münazara-i ilmiye ve diniyede istimal ettikleri silahlar hem geç elde edilir, hem bu zaman düşmanlarına birden galebe edemediğinden Risale-i Nur, Kur'an-ı Mu'cizül-Beyandan hem çabuk, hem keskin, hem tam düşmanların başını dağıtacak silahları bulduğu için, o mübarek ve kudsî zatların tezgâhlarına müracaat etmiyor. Çünkü umum onların mercileri ve menbaları ve üstadları olan Kur'an, Risale-i Nura tam mükemmel bir üstad olmuştur."[66]

Bediüzzaman, Kastamonu'da iken, Risalelerin Kur'an'la olan bağlantısını tartışan bazı kimselere verdiği cevapta, eserlerin kendi hüneri olamayacağını dile getirmiştir. Uzun bir mektubun bazı cümleleri aynen şöyledir: *"Amma benim gibi ehemmiyetsiz bir adamın elinde böyle ehemmiyetli bir eserin zuhur etmesini*

---

[65] *a.g.e., 125.*
[66] *Kastamonu, 137.*

istiğrab ve istib'ad edip itiraz eden zât, eğer buğday tanesi kadar çam çekirdeğinden dağ gibi çam ağacını halkeylemek azamet ve kudret-i ilâhîyeye delil olduğunu düşünse, elbette bizim gibi acz-i mutlak ve fakr-ı mutlakta ve böyle ihtiyac-ı şedîd zamanında böyle bir eserin zuhuru, vüs'at-i rahmet-i ilâhiyeye delildir demeye mecbur olur.

Bunu da ilaveten beyan ediyorum: Bu zamanda, gayet kuvvetli ve hakikatli milyonlar fedakârları bulunan meşrebler, meslekler, bu dehşetli dalâlet hücumuna karşı zahiren mağlubiyete düştükleri halde; benim gibi yarım ümmî ve kimsesiz, mütemadiyen tarassud altında, karakol karşısında ve müteaddid cihetlerle aleyhimde müthiş propagandalar ve herkes onu tenkit etmek vaziyetinde bulunan bir adam, elbette dalâlete karşı galibâne mukavemet eden ve milyonlar efradı bulunan mesleklerden daha ileri, daha kuvvetli dayanan Risale-i Nur'a sahip değildir. O eser onun hüneri olamaz. Ve onunla iftihar edemez. Belki, doğrudan doğruya Kur'an-ı Hakîm'in bu zamanda bir mu'cize-i mânevîyesi, rahmet-i ilâhiye tarafından ihsan edilmiştir. O adam, binler arkadaşıyla beraber o hediye-i Kur'aniye'ye el atmışlar. Her nasılsa birinci tercümanlık vazifesi ona düşmüş. Onun fikri, ilmi ve zekâsının eseri olmadığına delil:

Risale-i Nur'un öyle parçaları var ki, bazı altı saatte, bazı iki saatte, bazı bir saatte, bazı kırk dakikada, bazı on dakikada yazılan risaleler var. Ben yeminle temin ediyorum ki, Eski Said'in kuvve-i hafızası beraber olmak şartıyla, o on dakikalık işi, on saatte fikrimle yapamıyorum. O bir saatlik risaleyi, iki gün istidadımla, zihnimle yapamıyorum. Ve o altı saatlik risale olan Otuzuncu Söz'ü, ne ben, ne de en mudakkik dindar feylesoflar, altı günde o tahkikatı yapamaz. Ve hakeza..."[67]

Bediüzzaman'ın, Risale-i Nur'un Kur'an'dan mülhem olduğu yolundaki kanaatini gösteren aşağıdaki ifadeleri de bir belge mahiyetindedir:

---

[67] *Kastamonu, 176-179.*

"Risaletü'n-Nur, sair telifat gibi ulûm ve fünundan ve başka kitaplardan alınmamış, Kur'an'dan başka me'hazı yok, Kur'an'dan başka üstadı yok, Kur'an'dan başka mercii yoktur. Telif olduğu vakit hiçbir kitap müellifinin yanında bulunmuyordu. Doğrudan doğruya Kur'an'ın feyzinden mülhemdir ve semâ-i Kur'anîden ve âyâtının nücumundan, yıldızlarından iniyor, nüzul ediyor."[68]

Sonuç olarak Bediüzzaman Said Nursi'nin eserleri olan Risale-i Nur Külliyatı, Kur'an'ın insanlara vermek istediği hidayeti konu edinmiş ve kelam ilminin de konuları olan iman esaslarını işleyen manevi bir tefsirdir. Risale-i Nur, ayetlerin lafızlarıyla ilgili filolojik tetkiklere girmeden, Kur'an'ın birçok ayet-i kerimesinde insanlığa vermeyi hedeflediği hidayeti aktardığı bir tefsir olarak değerlendirilmektedir.

[68] *Sikke-i Tasdik, 95.*